

Az Európai Unió és hazánk büntetőpolitikájának helyzete a terrorizmus elleni küzdelemben

I. BEVEZETÉS

Az Amerikai Egyesült Államokat ért 2001-es terrortámadást követően nemcsak a nemzetközi közösségben, hanem az Európai Unión belül is felismerték a tagállamok közötti együttműködés elmélyítésének fontosságát, és a terrorizmus elleni küzdelemben a komplex fellépés szükségességét. Maga az Európai Unió már a merénylet-sorozatot követően adott első válaszreakcióiban egyértelművé tette, hogy nem elég önmagában a terrorizmussal, mint bűncselekménnyel szemben tisztán büntetőjogi eszközökkel fellépni, hanem gyakorlatilag kombinálva az egyes preventív intézkedéseket, a járulékos, de a terrorizmushoz szervesen kapcsolódó egyéb bűncselekményekre is fókuszálni kell. Megjelent tehát egy összetett büntetőpolitika kialakításának gondolata, melyben az Unió a terrorizmussal, mint egy sokrétű társadalmi jelenséggel kívánta felvenni a harcot. Ez a büntetőpolitika az Unió terrorizmus-ellenes stratégiájában, valamint annak továbbfejlesztésében jelenik meg mind a mai napig, melynek részletesebb bemutatásával a szerző az alábbiakban foglalkozni kíván.

A stratégia kiegészítéseként azonban az Unió az utóbbi időben még egy fontos dolgot ismert fel. Nevezetesen azt, hogy az uniós stratégia kidolgozása során érezhető legyen valamennyi tagállam számára, hogy az Unió, mint egységes szervezet próbál átfogó segítséget nyújtani a globális veszéllyel szemben. Az Unió jogi dokumentumaiban hangsúlyozza, hogy valamennyi tagállamnak szolidaritást kell vállalnia a terrorizmus elleni küzdelemben, melyben továbbra is következetesen biztosítani kell az alapvető jogok védelmét.^[1] Ezzel tehát az Unió stratégiájának lényege a tagállamok szintjéről történő építkezés, melyet a költségvetési keretek között maga a szupranacionális szervezet fog össze és koordinál. „A terrorizmus veszélyét főként nemzeti szinten kell kezelni még annak tudatában is, hogy a jelenlegi fenyegetés főleg nemzetközi.”^[2] Az uniós szintű munka ezen tagállami erőfeszítéseket egészíti ki, mely négy pillérrre épül: a megelőzésre, a védelemre, a terrorizmus elleni konkrét küzdelemre, valamint a szükséges válaszlépések koordinálására.

[1] Vö.: Az Európai Bizottság Közleménye az Európai Parlamenthez és a Tanácshoz: határozottabb fellépés a terrorizmus ellen. COM(2007) 649., Brüsszel, 2007. november 6. Forrás: www.europa.eu.

[2] Vö.: i.m.

Mivel a terrorizmus a fentiekén túlmenően globális jelenség, és veszély a nemzetközi közösségre, így az Európai Unióra és annak tagállamaira nézve is, az Unió szorosan együttműködik az egyéb nemzetközi szervezetekkel, és partner-országokkal a terrorizmus-ellenes jogszabályok harmonizációja érdekében, valamint az igazságügyi együttműködés terén. Jelen tanulmány célja azon büntetőpolitikai elemek bemutatása, melyek elvi értelemben határozzák meg az Unió, valamint tagállamainak viszonyulását a terrorizmus elleni küzdelemhez napjainkban, továbbá kísérletet tesz arra, hogy leíró jelleggel felvázolja ezen politika hatásait a hazai büntetőjogszabály-alkotásra. A tanulmány nemcsak az Unió Terrorizmus-ellenes Stratégiájának elemeivel, hanem azzal is foglalkozni kíván, hogy melyek azok a hiátusok, melyek *de lege ferenda* megfogalmazhatók a hazai jogszabály-szöveggel, illetve jogi környezettel kapcsolatosan az Európai Unió Tanácsa vonatkozó kerethatározatának didaktikus átvételét követően.

II. AZ UNIÓ TERRORIZMUS-ELLENES STRATÉGIÁJA

II.1.) Mint arra a bevezetőben utaltunk, a 2001-es terrortámadásokat követően az Unióban is felgyorsultak a jogalkotási események, melyek eredményeképpen a kezdeti időszakban meglehetősen összekeveredtek az intézkedések. Az Uniót is – mint ahogyan több más államot is – a terror támadások okozta sokk-hatás vezérelte elsődleges lépéseinek megtételében. A közvetlen válaszlépések jellemzően azonban két gyűjtőelv köré csoportosíthatók: egyrészt voltak olyan intézkedések, melyek adminisztratív-operatív jellegűknél fogva a tagállamok közötti együttműködésre építettek, illetve azt erősíteni voltak hivatottak, másrészt voltak olyanok is, melyek azzal a határozott szándékkal születtek meg, hogy ne csak a horizontális együttműködés fejlődjön ki a terrorizmus elleni küzdelemben, hanem a tagállamok belső joga – elsősorban büntetőjoga – is egységesüljön.^[3]

A primer reakciókat követően azonban az Unióban is felmerült az igény a terrorizmus elleni harcot, és abban az Unió, valamint a tagállamok előtt álló feladatokat egységes rendbe foglalni, és egyértelművé tenni az uniós szintű prioritásokat. Ennek jegyében 2005. novemberében került dokumentálásra az Európai Unió Terrorizmus-ellenes Stratégiája^[4] (a továbbiakban Stratégia), melyben megfogalmazásra került az Unió stratégia négy területe:^[5]

Ad.1.) *A megelőzés:* ebben a tevékenységi körben az Unió célja megakadályozni, hogy az emberek, vagy azok csoportjai az extrémizmus irányába forduljanak, másrészt pedig annak elérése, hogy az Európai Unióban és lehetőség szerint az

[3] Az említett válaszlépések leíró jellegű bemutatására lásd: Bartkó, 2004.

[4] Vö.: The European Union Counter-Terrorism Strategy, Brussels, 30.11.2005. 14469/4/05 REV 4. Forrás: www.europa.eu.

[5] Természetesen a Stratégia kidolgozása nem volt minden előzmény nélküli. Megfogalmazását nagyban segítette a 2004. novemberében elfogadott „hágai program”, mely a 2001-es terrortámadásokat követően első ízben szólította fel a tagállamokat az egységes és összehangolt uniós válságkezelés megvalósításának szükségességére. Jelen tanulmány azonban terjedelmi korlátok okán nem kíván behatóbban foglalkozni ezzel a programmal. Elemzését lásd: Bartkó Róbert 2006c, 80–84.

egész világban minden államban a demokratikus értékek funkcionáljanak, ezek szolgáljanak minden állampolgár számára irányítúként. Ebben a tevékenységi körben tehát az Unió a terrorizmus legitimáló ideológiáját kívánja háttérbe szorítani, ezzel pedig el kívánja érni, hogy a terrorizmust támogatók bázisa létszámukat tekintve minél inkább lecsökkenjen.

Ad.2.) A *védelem*: az Unió védelmi stratégiája mindenképpen több irányú. Egyrészt magába foglalja az állampolgárok védelmét, biztonságukat és sérthetlenségüket szolgáló intézkedések bevezetését, másrészt pedig jelenti a potenciális terrorista célpontok (különbféle kiemelt intézmények, számítástechnikai rendszerek, valamint egyéb létfontosságú infrastruktúrák) védelmének erősítését, terrorista szempontú kockázatok minimalizálását. Ebben a tevékenységi körben a közlekedés, valamint a határok védelmének fokozása is hangsúlyt kap.

Ad.3.) A *küzdelem*: ezen stratégiai tevékenységi kör egyben a legtágabb is. Az Unió ezen a területen olyan együttműködési formákat és normákat kíván kidolgozni, melyek célja a terrorista személyek és csoportok ellen irányuló nyomozások eredményességének elősegítése, a terrorista-gyanús személyek folyamatos kontroll alatt tartása, a terrorcselekményeket támogató hálózatok felszámolása. Természetesen itt kapnak helyet azok az intézkedések is, amelyek a terrorizmus pénzügyi támogatásának felszámolását célozzák.

Ad.4.) A *válaszlépések koordinálása*: sajnálatosan a terrorizmus természeténél fogva olyan jelenség, mellyel szemben száz százalékos biztonságot még uniós normákkal sem lehet biztosítani az Unió valamennyi tagállamában. Ezt felismerve az Európai Unió ebben a stratégiai szegmensben arra kíván hangsúlyt fektetni, hogy az egyes tagállamok, és maga az integráció is legyen felkészülve egy esetleges terrortámadásra. Azok az operatív intézkedések tartoznak ezen tevékenységi kör alá, melyek a merényletek káros következményeinek enyhítését, az összehangolt elhárítást, valamint az áldozatvédelem érvényesülését szolgálják.

II.2.) A Stratégia kidolgozását követően azonban – a Stratégia által megrajzolt keretek között - folyamatos volt mind uniós szinten, mind pedig tagállami szinten az együttgondolkodás, hiszen érezhető volt, hogy bizonyos területeken, az élet és a bűnözés fejlődésével szükséges bizonyos intézkedések erősítése, az együttműködés elmélyítése. Ennek jegyében fogadták el 2007. február 12-én az Európai Unió Tanácsának határozatát a Biztonság és a szabadságjogok védelme általános programjának keretében a 2007–2013-as időszakra a terrorizmus elleni küzdelem egyedi program (a továbbiakban: Program) létrehozásáról.^[6] Az Unió ilyen és eh-

[6] Vö.: 2007/124 EK, EURATOM: A Tanács határozata a Biztonság és a szabadságjogok védelme általános program keretében a 2007–2013-as időszakra a Terrorizmus és az egyéb biztonsági vonatkozású veszélyek megelőzése, az azokra való felkészültség és következményei kezelése egyedi program létrehozásáról. Forrás: az Unió Hivatalos Lapja L 058 24/02/2007.

hez hasonló, uniós költségvetésből fedezett programokat, pályázati rendszereket alkot annak érdekében, hogy ösztönözze a tagállamokat az integráció elmélyítésére. Minthogy pedig ezen projektek nem terhelik a tagállami költségvetést, maguk az államokban működő szervezetek is érdekeltté tehetők az aktív közreműködésben.

A Program mind általános, mind pedig különös célkitűzéseket megfogalmaz a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése érdekében. Általános célja, hogy hozzájáruljon a tagállamok terrortámadások megelőzése, az ilyen cselekményekre való felkészülés, valamint a kriminalitással szembeni hatékony védelem érdekében kifejtett, valamint a jövőben kifejtendő erőfeszítéseikhez, melynek keretében olyan célterületek kerülnek kiemelésre, mint a válságkezelés, a környezetvédelem, a közegészségügyi intézkedések, a közlekedés védelme, a kutatás- és technológia-fejlesztés, valamint a gazdasági és társadalmi kohézió tagállami szintű erősítése. A különös célkitűzések között megjelenik a tagállamok állampolgárainak, valamint az ún. létfontosságú infrastruktúráknak^[7] a védelme, melynek alapján prioritás ezen infrastruktúrák tagállami szintű kockázatértékelésének, védelmi stratégiák és módszertanok kidolgozásának ösztönzése, a határokon átnyúló szállítások biztonságának javítását célzó operatív intézkedés-csomagok kialakítása, valamint az ezekkel kapcsolatos információcsere a tagállamok között, illetve a tagállamok állampolgárai biztonságának erősítését célzó intézkedések megfogalmazása, esetlegesen a tagállamok bevonásával közös gyakorlatok és gyakorlati forgatókönyvek előmozdítása az európai szintű koordináció és együttműködés fokozása érdekében.

II.3.) Jelenleg az Unió Stratégiájában – mind a jogalkotási program, mint pedig a különféle pályázati rendszerek középpontjában – az alábbi büntetőpolitikai elemek bírnak kulcsfontosságú szerepkörrel: az erőszakos radikalizáció megfékezése, a fentiekben már említett Program középpontjában lévő ún. létfontosságú infrastruktúrák védelme, a nemzeti hatóságok közötti információcsere javítása, a nem megszokott veszélyekkel szembeni megfelelő válaszlépések megfogalmazása, a veszélyek (beleértve a terrorizmust is) felderítésének javítása, a pénzügyi források elzárása a terroristák elől, az áldozatok segítése, valamint a kutatás és technológiai fejlesztés elősegítése.^[8] Ezen területeken az Európai Unió büntető- és azt kiegészítő egyéb politikája az alábbiakban foglalható össze:

Ad.1.) *Az erőszakos radikalizáció megfékezése:* az Unió felismerte, hogy a terrorizmus elleni küzdelem nem lehet eredményes, ha és amennyiben nem ismerjük konkrétan is az „ellenfelet”, azaz nem tudjuk feltárni azokat a tényezőket,

[8] Létfontosságú infrastruktúrának számít az uniós jogalkotásban minden olyan fizikai forrás, szolgáltatás, információtechnológiai létesítmény, ilyen hálózatok és infrastrukturális eszközök, melyek megzavarása, vagy megsemmisítése súlyos hatással járna a kiemelt társadalmi feladatokra, mint például az egészségügyre, a biztonságra, az állampolgárok jóléti biztonságára, szociális jólétére, vagy a Közösség, ill. a tagállamok belső működésére.

körülményeket, amelyek a radikalizmus ezen formája felé való fordulást eredményezhetik. Ezen politikai szegmensben az Európai Unió célja az erőszakos radikalizációhoz vezető tényezők feltárása és azok kezelése a veszély minimalizálása érdekében. Ennek keretében uniós szinten több kutatási projekt indult meg az elmúlt időszakban.^[9]

Ad.2.) *A létfontosságú infrastruktúrák védelme*: a különböző utak, vasutak, hidak, kommunikációs és információs infrastruktúrák védelme elengedhetetlen, mely nagymértékben függ az egyes tagállamok biztonsági megoldásaitól is, hiszen ezek a határokon átívelő rendszerek több tagállamra is kihatással bírnak. Tekintettel arra, hogy ezeken a területeken a tagállamokra hárul a kellő biztonság kialakításának a felelőssége – a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása mellett –, az Unió ezen politikája keretében azon minimum-szabályok kidolgozására vállalt kötelezet, melyek egységes alkalmazása az Unió tagországaiban magukat az államokat segíthetik hozzá a hatékonyabb védelemhez.^[10] Minthogy az elmúlt időszakban több európai nagyváros közlekedés-technikai fogyatékoságainak kihasználásával került sor terrorista támadások végrehajtására, az Unió kiemelten fontosnak tartja a városi közlekedés biztonságának fokozását. Az Unió felismerte, annak érdekében, hogy a biztonsági standardok beépítése ne jelentsen problémát a közlekedési szolgáltatásokban, szükséges a tagállamok, az egyes nemzeti hatóságok, valamint az üzemeltetők között egy szoros európai szintű együttműködés kidolgozására. Ennek előmozdítása érdekében állította fel a Bizottság a városi közlekedés-biztonsági szakértők csoportját, ami a tagállamok között információcsere hatékonyságának előmozdítása, valamint a közös programok koordinálása szempontjából bír majd a jövőben jelentőséggel.

Ad.3.) *Az információcsere javítása*: annak érdekében, hogy az európai stratégia minél hatékonyabban megvalósuljon, meg kell teremteni annak a lehetőségét is, hogy a bűnüldözés, valamint az egyéb biztonságpolitikai feladatok ellátása érdekében a tagállamok szükség szerint más tagállamoktól a lehető legrövidebb időn belül információkhoz jussanak. Ezt szolgálta többek között a *prümi szerződés* is, melynek célja az volt, hogy az összes tagállam ujjlenyomatokat, DNS-t, valamint jármű-nyilvántartást tartalmazó adatbázisa a célhoz kötöttség elvének

[9] Ezen területek részletesebb kifejtését az Európai Bizottság COM(2007) 649. számú Közleményében találhatjuk meg. Forrás: www.europa.eu.

[10] Többek között a radikalizálódás megfékezésének, valamint a kulturális sokféleség iránti szolidaritás-érzet erősítését szolgáló uniós szintű programok voltak az alábbiak: „Youth”, „Culture 2007”, valamint a „Socrates”.

Ezen célok megvalósítását szolgálta például az Európai Akcióterv [Commission Staff Working Document Revised Action Plan on Terrorism, Brussels, 24.05.2006. SEC(2006) 686.] által életre keltett EPCIP-rendszer ill. az ahhoz kapcsolódó európai program a kiemelt fontosságú létesítmények és épületek védelmére [COM(2006) 786], valamint az Európai Bizottság által elfogadott javaslat az európai kiemelt fontosságú infrastruktúrák kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló tanácsi irányelv kidolgozásához.

megtartása mellett a másik tagállam illetékes hatósága számára is hozzáférhető legyen. Ezt egészíti ki a *VIS-rendszer*, azaz a Vízuminformációs Rendszer, ami lehetővé teszi a tagállami bűnüldöző szervek, valamint az Europol számára, hogy betekintsenek a vízumkiadással kapcsolatos egyes adatokba akár konkrét személyre irányzottan is. Ezen rendszerek mellett fontos még megemlíteni az ún. *MIC-rendszert* (Monitoring és Információs Központ), amely fogadja az egyes tagállami bejelentéseket katasztrófa, vagy egyéb a civil lakosságot érintő esemény, pl. terrorcselekmény esetén, és továbbítja azokat a nemzeti szinten létesített kapcsolattartó pontok irányába, hogy a bejelentő tagállam ki tudja választani a saját forrásai, lehetőségei pótlása érdekében szükséges segítségnyújtási formákat. A MIC hatékony működését segíti elő az ún. *CECIS-rendszer*, mely egy elektronikus tájékoztatási és információs rendszer. További, az információcsere hatékonyságát segítő megoldások az ún. közösségi figyelmeztető rendszerek, melyek segítenek a szükséges válaszlépések kidolgozásában. Ezek a következők: *ECURIE-rendszer* (radio-aktivitással együtt járó veszélyhelyzet esetén), *BICHAT-rendszer* (biológiai, valamint vegyi támadás esetén), a *RAPEX-rendszer* (nem élelmiszerrel kapcsolatos, de a fogyasztók egészségét fenyegető veszélyhelyzetekben), a *RASFF-rendszer* (élelmiszerrel és állati takarmánnyal kapcsolatos biztonsági rendszer), valamint az *EWRS-rendszer* (fertőző betegségek kialakulási veszélye esetén), és az azt kiegészítő *EPIET-rendszer* (fertőző betegségek kezelésével, megelőzésével kapcsolatos képzési rendszer).

Ad.4.) *A nem megszokott veszélyekkel szembeni megfelelő válaszlépések kidolgozása*: tekintettel arra, hogy a terrorizmus és az illegális fegyver-kereskedelem az elmúlt évtizedben rendkívüli mértékben összekapcsolódott egymással, ezen célterületen belül az Európai Unió szándéka olyan megoldások kidolgozása, melyekkel lecsökkenthető annak veszélye, hogy a terroristák kezébe vegyi, biológiai, radiológiai, vagy akár nukleáris fegyverek kerülhessenek. Az Unió célja tehát ezen a területen az ún. ABC-terrorizmussal szembeni hatékony fellépés, valamint a kapcsolódó felderítési technikák fejlesztése, és azok tagállamok számára való rendelkezésre bocsátása.

Ad.5.) *A pénzügyi források elzárása a terroristák előtt*: az Európai Unió a terrorizmus pénzügyi támogatásának megfékezése érdekében összetett stratégiával rendelkezik, mely mindhárom uniós pillérben kifejti hatását. Az elmúlt időszak kiemelt jogforrásai – melyek egyebekben a FATF 40 ajánlását, valamint a további 9 különleges ajánlás beültetését jelentik az európai joganyagba – a területen a következők voltak: a Tanács 2000. október 17-i határozata a tagállamok pénzügyi hírszerző egységeinek (FIU) együttműködésére vonatkozó rendelkezésekről, a 2580/2001/EK rendelet a terrorista gyanús személyek pénzeszközeinek a befagyasztásáról, a Tanács 2005. szeptember 20-i határozata a terrorista bűncselekményekre vonatkozó információcsereéről és együttműködésről, a 60/2005/EK irányelv a pénzügyi rendszerek felhasználásának megelőzéséről (a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemről szóló III. Irányelv), az 1781/2006/EK rendelet a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról, az 1889/2005/EK ren-

delet a Közösség területére belépő, illetve a Közösség területét elhagyó készpénz ellenőrzéséről, a 64/2007/EK irányelv a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról. Bár az elmúlt időszakban egy kicsit lelassult ezen a téren az uniós jogfejlődés, az Európai Unió Tanácsa 2008. július 17-én felülvizsgált stratégiát^[11] fogalmazott meg, melyben az alábbi fontosabb ajánlásokat fogalmazta meg:

Ad.5.1.) *Monitoring*: a tagállamoknak biztosítaniuk kell a FATF (Pénzügyi Akció Munkacsoport) 40 ajánlásának, valamint 9 különleges ajánlásának uniós jogalkotásba való beültetésére szolgáló uniós jogi eszközök maradéktalan végrehajtását.

Ad.5.2.) *Fenyegetéselemzés*: az Európai Unió szerveinek folytatnia kell a terrorizmus finanszírozása új folyamatainak és módszereinek elemzését, és ezeket anticipálnia (előzetesen be kell jelentenie) kell a lehetséges új jogalkotási eszközök kidolgozása érdekében.

Ad.5.3.) *Az új fizetési módok kielemezése*: egyrészt az Unió e körben hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak maradéktalanul biztosítaniuk kell a pénzáutalások fokozott ellenőrzését, de mindemellett a technikai fejlődéssel kialakított új fizetési módszerek terén is előre kell vetíteni, hogy a fejlődés milyen hatással lehet a jövőben ezen módszerek sebezhetőségére a terrorizmus finanszírozása szempontjából.

Ad.5.4.) *A meglévő fellépések fokozása*: az Unió Tanácsa is arra utal, hogy egyrészt az EU-nak a jövőben is hatékonyan ellenőriznie kell a terroristák pénzeszközei befagyasztásának tagállami végrehajtását, javítani kell a magánszektor pénzügyi intézményeivel és más gazdasági szereplőkkel az uniós szintű párbeszédet, valamint továbbra is mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy csökkentsék a tagállamok a terrorizmus finanszírozási módzatainak non-profit szektorba való beszívására lehetőséget biztosító sebezhetőségi pontok számát.

Ad.5.5.) *A FIU-k egymás közötti együttműködésének fokozása*: a jövőben a Tanács szükségesnek tartja fokozni az együttműködést az egyes nemzeti FIU-kkal és más illetékes szervekkel annak érdekében, hogy a bűnüldöző hatóságok, valamint maguk a tagállamok is bővebb visszajelzést kapjanak tőlük az egyes pénzügyi intézmények által a gyanús és szokatlan tranzakciókkal kapcsolatos bejelentésekben érintett személyekről, valamint magukról a tranzakciók típusairól. E körben a Tanács előírta, hogy 2009-re biztosítani kell azt is, hogy valamennyi uniós tagállam működő tagja legyen az ún. FIU-NET-nek.

Ad.5.6.) *A magánszektorral való együttműködés erősítése*

Ad.5.7.) *A pénzügyi hírszerzés és nyomozás fejlesztése*: az Unió rávilágít arra, hogy önmagában a FIU-kon keresztül nyerhető információk beszerzése a terrorizmus elleni küzdelemben nem elegendő, azt terrorista-ellenes hírszerzéssel is szükséges ötvözni. Az Unió ezen ajánlásában az egyes tagállamokat ösztönözni kívánja arra, hogy a pénzügyi tárgyú nyomozásokat, valamint a terrorista-ellenes hírszerzési információk megosztását tegyék szakpolitikájukban prioritássá.

[11] Vö.: A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos stratégia - Felülvizsgált változat, Brüsszel, 2008.07.17., REV 1 11778/08. Forrás: www.europa.eu.

Ennek keretében pedig a terrorista-ellenes nyomozások egészüljenek ki minden esetben pénzügyi tárgyú nyomozati cselekményekkel is a finanszírozás módozatainak felfejtése, és az ellenük való küzdelem eredményessége érdekében.

Ad.5.8.) *Nemzetközi együttműködés fokozása*: az Unió figyel arra, hogy a jövőben is együttműködjön más nemzetközi szervezettel, illetve partner-országgal (pl. Amerikai Egyesült Államok) a terrorizmus elleni küzdelem szempontjából releváns nemzetközi egyezmények és ENSZ Biztonsági Tanácsi határozatok maradéktalan érvényesülése érdekében, illetve a Pénzügyi Akció Munkacsoporttal (FATF) hatékonyabb mechanizmusok kidolgozása érdekében.

Ad.6.) *A terrorizmus áldozatainak segítése*: az Unió szolidaritást érez a terrorista támadások áldozataival, valamint azok családtagjaival, ezért kiemelt figyelmet is szentel támogatásuknak. Így pénzügyi támogatásban részesíti azokat, illetve az áldozatok érdekképviselői szerveit, innovatív és határokon átívelő projekteket finanszíroz annak érdekében, hogy az áldozat élete „visszazökkenhessen a terroristámadás előtti kerékvágásba”.

Ad.7.) *Kutatás és technológiai fejlesztés előmozdítása*: az Unió a 2001-es eseményeket követően jelentős összegeket kerít elő költségvetéséből biztonságpolitikai kutatásra és fejlesztésre. Ezek közül talán az első jelentős kutatási program a Biztonsági kutatásokat elősegítő program (PASR) volt. A PASR keretében eddig 39 projektet finanszíroztak, és eredményessége okán a 2007-2013-as időszakban is megtartotta az Unió felduzzasztva annak költségvetését 1,4 milliárd euróra, mely pénzből kutatások indultak meg, és indulnak meg a jövőben a robbanóanyagok felderítése, az ABC-terrorizmus elleni védelem, a válságkezelés, valamint a létfontosságú infrastruktúrák védelme tárgyában.

II.4.) A terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos uniós büntetőpolitika szempontjából végül ki kell emelni, hogy maga az Unió a terrorizmust mára már nemcsak egyszerű transznacionális bűncselekményként kezeli, hanem egyenesen *kvázi európai bűncselekményként*. Természetesen a büntetőjogban a tagállami szuverenitás továbbra is érvényesül, azonban a Lisszaboni Szerződés mindenképpen előrelépést jelent az egységes büntetőjogi környezet megteremtése érdekében. Kvázi európai bűncselekmény alatt azokat az Unió által is kiemelt tárgyi súlyú kriminalitásként kezelt devianciákat értjük, melyek egyrészt határokon átnyúló jellegük okán fokozottabb fellépést igényelnek az integrációtól, másrészt szabályozásukat tekintve a tagállamokra kötelező erejű uniós szintű jogforrás kibocsátására van esetükben lehetőség. Ezeknél a bűncselekményeknél tehát a tagállami büntető törvénykönyvbeli szabályozást uniós szintű jogforrás képes közvetlenül módosítani. Az Európai Közösséget, valamint az Európai Uniót létrehozó szerződések módosításáról szóló Lisszaboni Szerződés^[12] „A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség” alegység „Igazságügyi

[12] A Lisszaboni Szerződés hazánkban a 2007. évi CLXVIII törvény hirdette ki.

együttműködés büntetőügyekben” nevet viselő fejezetének módosított 69B cikke értelmében az Európai Parlament és a Tanács irányelvekben szabályozási minimumokat határozhat meg bűncselekményi tényállások, valamint büntetési nemek és mértékek tekintetében, olyan különösen súlyos bűncselekmények tekintetében, amelyek jellegüknél és hatásuknál fogva képesek több tagállamot érinteni [(1) bekezdés]. A második bekezdésben az alapokmány több más kriminalitás között a terrorizmust is megnevezi, minden mást megelőzően, az első helyen. A Lisszaboni Szerződés rendelkezése alapján tehát rögzíthető, hogy az Unió a jövőben még inkább el kívánja mélyíteni az integrációt ezen a területen a tagállamok között.

Természetesen hazánk csatlakozását követően igyekezett megfelelni az Unió Stratégiája által megfogalmazott büntetőpolitikai elveknek és elvárásoknak, mely jellemzően sikerült is,^[13] kivéve talán egyetlen területet, a büntető anyagi jog területét, mellyel kapcsolatban súlyos „fogyatékoságok” állapíthatók meg a jelenleg hatályos tényállás vonatkozásában. A tanulmány záró fejezetében ezekkel az anomáliákkal, valamint az ehhez kapcsolt *de lege ferenda* megfogalmazható javaslatokkal, jövőbeni elvárásokkal kívánunk behatóbban foglalkozni.

III. BÜNTETŐ ANYAGI JOGI PROBLÉMÁK, *DE LEGE FERENDA* JAVASLAT

III.1.) Mint ahogyan arra a bevezetőben is utaltunk már, a 2001-es terrortámadást követően az Unióban dömpingszerű jogalkotás vette kezdetét, melyben kiemelt helyet kapott a terrorizmus elleni küzdelemről szóló Kerethatározat^[14] (a továbbiakban: Kerethatározat), mely célul tűzte ki a tagállamok belső büntetőjogi szabályainak harmonizálását. Bár a cél igazolható, a megvalósítás közel sem igazodott a tagállamok belső jogához, így hazánk is úgy emelte be a Kerethatározat szövegét a magyar Btk.-ba, hogy a jogalkotó nem vette figyelembe, az egyes tényállási elemek összhangban vannak-e a magyar büntetőjogi hagyományokkal. A szerző itt arra gondol, hogy az Amerikai Egyesült Államokat ért támadás-sorozatot követően az Unióban is – mind a tudomány, mind pedig a jogalkotás szintjén – megfogalmazódott annak szükségessége, hogy a büntetőjogi védelmet a terrorcselekmények elkövetőivel szemben „előrébb kellene hozni”. A tudomány képviselői közül Arndt Sinn volt az, aki rámutatott arra, a modern bűnözés modernebb fellépést is megkíván a jogalkotóktól, amely az ún. „ellenség-büntetőjog”^[15] megteremtésében ölthet testet.

[13] Az uniós szintű jogforrások hazai implementációjával kapcsolatos főbb jogszabályaink részletesebb felsorolásától jelen tanulmány keretei között terjedelmi okok folytán eltekintünk, azonban jelezni kívánjuk, hogy a jogalkotás mind a törvényalkotás, mind pedig a rendeleti szintű jogalkotás területén számtalan jogszabály megszületésével járt. Természetesen ezek közé sorolhatjuk az egyes pénzügyminiszteri, jellemzően a pénzügyi szektort érintő rendeleteket, valamint az új pénzmosás elleni törvényt (2007. évi CXXXVI tv.), illetve az egyes Btk. módosításokat is. Jelezni kívánjuk azonban, hogy hazánk nemcsak az uniós, hanem az egyéb nemzetközi vonatkozású dokumentumokhoz történő csatlakozást is kiemelten fontosnak tartja, így példának okáért legutóbb a 2007. évi XX. törvénnyel hirdette ki a nukleáris terrorcselekmények visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezményt.

[14] A Tanács 2002. június 13-i Kerethatározata a terrorizmus elleni küzdelemről (2002/475/IB) Forrás: www.europa.eu.

[15] A fogalom használatával kapcsolatosan lásd: Sinn, 2006, 335–348.

Az ellenség-büntetőjog lényege – a terrorizmusra vonatkoztatva – gyakorlatilag az, hogy a terroristák már létezésüknél fogva is komoly veszélyt jelentenek a társadalomra, ezért szükséges velük szemben a büntetendőség előbbre hozatala, azaz a védelmet nem pusztán az anyagi jog szabályai szerinti előkészületi magatartásokra kell kiterjeszteni, hanem azt megelőzően, lehetőség szerint a majdan elkövetésre kerülő cselekményekkel szemben is fel kell lépni, elkerülendő az előkészületi szakba „juttatást”. Többek között ez a gondolat annak az alapvetően terrorellenes, az Unió szintjén is egyértelműen érvényesülő preventív biztonságpolitikának köszönhető, melynek lényege, hogy minél előbb azonosítani kell a terrorista-gyanús elemeket.^[16] Az ellenség-büntetőjog – természetesen az eljárásjogi garanciák folyamatos leépítése mellett – gyakorlatilag „egy átmenetet jelent tehát a büntetőjogi törvényhozásról a háborús (küzdelmi) törvényhozásra”,^[17] melynek alapját az képezi, hogy a terroristák akcióik megvalósítása révén nem szólíthatók meg a jog hagyományos eszközeivel, és nem kívánnak a támadott társadalom tagjai sem lenni. Ennek alapján a jognak sem hagyományos eszközökkel kell velük szemben fellépnie, mely a gyakorlatban új tényállások megalkotása révén jelenik meg. Ezek az új tényállások, valamint az előrehozott büntetőjogi védelem érvényesítése a 2001-es eseményeket követően kerültek előtérbe az Európai Unióban is, illetve a Kerethatározat megalkotását követően az abban megfogalmazott jogharmonizációs kötelezettség révén az Unió valamennyi tagállamában, így hazánkban is.

Ilyen új tényállás, új típusú elkövetési magatartás a hatályos Büntető Törvénykönyvben a terrorcselekmény elkövetésével való *fenyegetés*.^[18] Itt a jogalkotó gyakorlatilag azt az esetet rendeli büntetni, amikor az elkövető, vagy elkövetők a média, vagy egyéb telekommunikációs eszköz, esetleg a világháló igénybevételével terrorcselekmény végrehajtását helyezik kilátásba a jövőre nézve. Az elkövetési magatartás bevezetése a Büntető Törvénykönyvbe a fenti „*ellenség-büntetőjog*” *megteremtésének első állomásaként* is felfogható, hiszen a büntetendőség szempontjából egyáltalán nem érzékeny arra, hogy már előkészített, vagy még teljesen előkészítetlen cselekmény-e a fenyegetés tárgya. *Azaz, az elkövető abban az esetben is súlyos szankciókerettel néz szembe, ha olyan elkövetés megvalósítását helyezi kilátásba, amelynek gyakorlati realizálása érdekében még semmilyen előkészítő cselekményt nem hajtott végre.* Ezen esetkör kiemelésének azért van jelentősége, hiszen a már előkészített terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés – az eset összes körülményének mérlegelése alapján – még önmagában eredményezhetné a Btk. 261.§ (4) bekezdésében foglalt *sui generis* előkészületi alakzatú terrorcselekmény szerinti minősítést is. Bár a „fenyegetés”, mint elkövetési maga-

[16] Pap 2006, 34.

[17] Sinn, 2006, 337.

[18] A hatályos Btk. 261.§ (7) bekezdése szerint: aki az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetésével fenyeget, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

tartás a nemzetközi jogban, valamint az uniós joganyag vonatkozásában^[19] nem büntetőjog-idegen, azonban a magyar jogi hagyományok figyelembe vétele mellett nem illeszkedik stádiumtani szempontból sem a magyar büntető anyagi jog közegébe,^[20] ráadásul a jogbiztonságot is sérti határozatlanságával. A fenyegetés büntetőjogi tartalmát tekintve pontosan nem körülírható elkövetési magatartás, és ebben sajnálatos módon a jogharmonizálás alapját képező uniós dokumentum sem ad semmilyen iránymutatást. Felmerül tehát jogosan a kérdés, hogy egy címzett nyilatkozat mikor éri el azt a tartalom-szintet, amikor már fenyegetésként értékelhető, illetve, hogy milyen irányultsággal kell ennek a nyilatkozatnak rendelkeznie. A tényállás csak úgy fogalmaz, hogy „*aki az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetésével fenyeget*” – tehát nem határozza meg a fenyegetés irányát. Bár a terrorcselekmény alaptényállásaiban rögzített erőszakos cselekményeknek a törvényben meghatározott szervek, illetve szervezetek irányába kell hatást kifejtenie, azonban a fenyegetésnél ez nem megkövetelt tényállási elem. Azaz az ún. „ellenség-büntetőjog” első eleme abban mutatható ki, hogy a fenyegetés gyakorlatilag bárhol, bármilyen formában megtörténhet, fogalmi feltétele azonban az, hogy mások számára érzékelhető legyen. *Az azzal az érdekes jogtechnikai megoldással állunk tehát szemben ebben az esetben, hogy egy alaptényálláshoz kapcsolt elkövetési magatartás sokkal kiterjesztőbb értelmezést tesz lehetővé, mint maga az alaptényállás, ráadásul teljesen a hatóságok mérlegelésére bízva annak a tartalom-szintnek a meghatározását, amely már átlépi a büntetendőség határát.* Ezzel teremtette meg a jogalkotó az „ellenség-büntetőjog” második elemét a terrorizmussal kapcsolatosan, hiszen a jogalkalmazókra bízva olyan objektív elem megítélését, melyet a jogbiztonság elve értelmében magának a Büntető Törvénykönyvnek kellene tartalmaznia.

Mint ahogyan azonban a fentiekben említettem, a tényállás a stádium-elmélet szerint sem helyezhető el a bűncselekmény egyik megvalósulási fázisában sem. E körben vegyük azt a szerző által a fentiekben már említett esetet, amikor az elkövető még elő nem készített terrorcselekmény elkövetésével fenyeget. A hatályos Btk. 18.§ (1) bekezdése értelmében *„ha a törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.”*^[21] Az előkészület fogalmából is látható,

[19] Általában a terrorcselekmény, vagy annak valamely konkrét változatának elkövetésével való fenyegetés már egészen régen jelen van a nemzetközi jogban. Megjelenik példának okáért már a nemzetközileg védett személyek, köztük a diplomáciai képviselők ellen elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló 1973. december 14-én kelt New York-i Egyezményben, továbbá a tengeri hajózás biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről szóló 1988. március 10-én kelt Római Egyezményben, és természetesen a magyar jogba a tényállás újragondolása során majdnem szó szerint átvett 2002/475/IB számú Tanácsi Kerethatározatban. A terrorizmus ENSZ határozatokban végigvonuló fogalom-bővülésével kapcsolatosan lásd: Bartkó, 2005, 57–77.

[20] A problémafelvetés tekintetében lásd még: Bartkó, 2006a. 22–31.

[21] A szerző itt kívánja megjegyezni, hogy jelenleg is folyamatban van a Büntető Törvénykönyv teljes rendszerének reformja, melynek keretében az Általános Részt módosító novelláris javaslat az előkészület fogalmát a jelenleg hatályos törvényi fogalommal megegyezően határozza meg a javaslat 16.§-ában.

hogy az itt felsorolt elkövetési magatartások – melyek egyebekben *sui generis* önálló előkészületi tényállásként a Btk. 261. §-ában is megjelennek – alapvetően célzatosak, és mind a bűncselekmény megvalósíthatóságát célozzák. Azaz valamennyi előkészületi magatartás már egy előre elhatározott bűncselekmény elkövetési szándékhoz kapcsolódik. Az elkövetéssel való fenyegetés azonban nem feltétlenül. Amennyiben az elkövető fenyegetése általa, vagy társai által még előkészületi szakba sem juttatott terrorcselekmény elkövetéséhez kapcsolódik, akkor cselekményéből pontosan az a „kapcsolódási célzat” hiányzik, amit a jogalkotó a bűncselekmények törvény által ismert „legkorábbi stádiumában” megkövetel. Az elkövető tehát előbb kifejezésre juttatja fenyegető tartalmú nyilatkozatát, majd ezt követően kezdi a megvalósítás feltételeinek megteremtését. Ilyen értelmezésben látható, hogy a fenyegetés – ha és amennyiben nem előkészített cselekményhez kapcsolódik – mindenképpen megelőzi az előkészület stádiumát, amivel a jogalkotó megteremtette az „*ellenség-büntetőjog*” *harmadik elemét* a terrorcselekmény tényállásában, nevezetesen „*ante-előkészületet*”^[22] rendel büntetni. A törvényi szabályozásnak jelenleg álláspontunk szerint ez az „Achilles-sarka”, hiszen az Általános Rész által nem ismert stádiumot rendel, ráadásul meglehetősen szigorúan büntetni a jogalkotó úgy, hogy ezzel mintegy önkényes jogértelmezéseknek ad lehetőséget.^c Természetesen elfogadjuk, hogy jogszerűen a terrorizmus elleni küzdelem a nemzetközi jogi, valamint az uniós normákkal való összhangban történhet meg,^[24] azonban határozottan kitarunk azon álláspontunk mellett, hogy ezt az összhangot a hazai jogi hagyományok tiszteletben tartása mellett kell megteremteni.

III.2.) A fentiekből kiindulva egyértelmű véleményünk az, hogy a hatékony büntetőpolitika legelemibb feltétele olyan büntetőjogi tényállás kialakítása, mely nem támadható alkotmányos büntetőjogi szempontból, illetve amellyel szemben a korábban említett aggályok nem fogalmazódhatnak meg. Ezért szükség volna arra, hogy maga a jogalkotó adjon egyértelmű jogértelmezést a kérdésben a fenyegetés (büntető)jogi fogalmának meghatározásával. Ez technikailag megjelenhetne a Btk. 261.§ (9) bekezdésének egy új, c) ponttal történő kiegészítésében. Ebben a definícióban a jogalkotónak határozottan meg kellene fogalmaznia azt, hogy a fenyegetésnek az elkövető által már előkészített terrorcselekményhez kell kapcsolódnia, hiszen a *sui generis* előkészületszerű tényállás mellett a fenyegetés önálló büntetendőségének így lenne értelme. Továbbá rögzíteni kellene a fenyegetésként értékelendő nyilatkozat irányát is. Mindezek alapján javaslatunk szerint a Btk. 261.§ (9) bekezdés c) pontja a következő jogértelmezést tartalmazná: *a fenyegetés olyan az állam, állami szerv, nemzetközi szervezet, vagy ezek képviselője felé címzett írásbeli, vagy szóbeli nyilatkozat, mely szerint az elkövető a jövőben az*

[22] Bartkó, 2006c, 234.

[23] Egyébként a Btk. rendszerébe a 2003. évi II. törvény még további egyetlen esetben emelte be a fenyegetés, mint elkövetési magatartás önálló büntetendőségét. Ez pedig a Btk. 232.§ (2) bekezdése, a nemzetközileg védett személy elleni erőszak elkövetésével való fenyegetés.

[24] Kaponyi, 2006, 53.

(1)-(2) bekezdésekben meghatározott és már előkészített bűncselekményeket kívánja megvalósítani. Tekintettel arra, hogy ebben az esetben a fenyegetés alapján a jogalkotó önálló tényállást állapít meg, melyhez éppúgy kapcsolódhatnak előkészületi, vagy bűnsegédi alakzatok, szükséges volna a jelenlegi (7) bekezdést a tényállásban „előbbre tolni” és egy új (3) bekezdésben szabályozni. Minthogy pedig az új (3) bekezdés önálló tényállásként értelmezendő, megfontolandó lenne a korlátlan enyhítést szabályozó rendelkezéseket kiegészíteni ezen bűncselekményi alakzathoz kapcsolódóan. Ezzel gyakorlatilag csökkenteni lehetne a már előkészített terrorcselekmények megvalósulási valószínűségét is, amely mindenképpen állami érdekeknek tekinthető, ráadásul bűnüldözési szempontból sem elhanyagolható eredmények felmutatását eredményezheti.

III.3.) A fentiekben túlmenően azonban a hazai büntetőpolitika teljesebbé tétele érdekében további javaslatok is megfogalmazhatók, melyeket a szerző zárásként az alábbiak szerint foglal össze.

Ad.1.) Elsőként – a terrorizmus finanszírozása kapcsán – megemlítendő a pénzmosás szabályozása a hazai gyakorlatban. Bár alapvetően követi az uniós szabályokat, mi több, a gondatlan alakzat büntetendőségének megteremtésével túlmutat a III. Pénzmosás elleni Irányelven is, azonban álláspontunk szerint a minősített eseti rendszer a szándékos alakzathoz kötődően átgondolásra szorul. Tekintettel arra, hogy a különféle kormányközi szervezetek, akciócsoportok egyre több jelentésben hívják fel a figyelmet arra, hogy már korántsem csak az ügyvédség van a terrorizmus pénzügyi támogatóinak célkeresztjében, hanem más önálló jogi hivatás képviselője is, szükséges volna a törvényhely módosítása. A jelentésekből egyre több alkalommal a közjegyzőség kerül megemlítésre. Hivatkozik erre a hivatásrendre többek között a FATF is, de a pénzmosás elleni irányelvek is, ennél fogva álláspontunk szerint megfontolandó, hogy az ügyvédként való elkövetés mellett az egyéb jogi hivatásrendek, köztük kiemelten a közjegyzőként való elkövetés is a pénzmosás szándékos alakzatának minősített eseti körében szabályozható lenne.

Ad.2.) Szintén az anyagi büntetőjoghoz kapcsolódva, érdekes megemlíteni a jogi személyek büntetőjogi felelősségre vonásának kérdéskörét is. A terrorizmussal összefüggésben szigorítható volna a 2001. évi CIV. tv. 3.§ (1) bekezdésében szabályozott szankció-rendszer. A szigorítás gyakorlatilag nem jelentene mást, mint az alkalmazható jogkövetkezmények körének bővítését. Megfontolandó két új szankció, a hatósági kedvezményből, támogatásból való kizárás, valamint a bírósági felügyelet alá helyezés bevezetése. Utóbbi esetben szükséges volna a cégeljárási törvény szabály-rendszerének bővítése is.

Ad.3.) A fentiekben túl, azonban még mindig a normatív bűnügyi tudományok rendszerén belül maradván, megfontolandó a büntető eljárás törvény módosítása annak elősegítése érdekében, hogy az Unió által is ajánlott, és a terrorizmus finanszírozásához tapadó bűncselekmények felderítésére irányuló nyomozati eljárások

külön pénzügyi nyomozati szakasszal is kiegészülhessenek. Ezzel párhuzamosan pedig fejleszteni kell azokat az eljárásokat, amelyek a terrorizmussal összefüggő pénzek „befagyasztását” céloznák.

Ad.4.) Fokozottan kell figyelni ezen felül a megnövekedett készpénz-helyettesítő forgalomra, ki kell építeni azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével a készpénz-helyettesítőknél keresztül megvalósult terrorista gyanús tranzakciók is kiszűrhetőek lesznek. Minthogy még az új pénzmosás ellenes irányelv sem ad útmutatót a pénzvilág szereplőinek, hogy a kockázat-mérlegelésnek milyen szempontjai vannak az ügyfél-átvilágítások során, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének meg kellene a jövőben alkotnia ajánlás szintjén olyan minimum standardokat, amikhez egységesen ezek a szereplők tartani tudják majd magukat.

Ad.5.) Minthogy egyre gyakrabban fordul elő, hogy a terrorszervezetekkel szimpatizáló személyek fantomcégeket hoznak létre a szervezet vagyonának leplezését biztosítandó, növelni kellene a hivatalból történő törlési eljárások hatékonyságát hazánkban is. Az elmúlt években az APEH országos szinten megindított egy átfogó adategyeztetési eljárást, melyben véletlenszerűen ellenőriznek társaságokat, szervezeteket annak érdekében, hogy a „látszat/kirakat-cégek” kivezethetők legyenek a gazdasági életből. Ezeknek az eljárásoknak a hatékonyságát növelni kell a jövőben, illetve álláspontunk szerint szükséges volna, hogy a cégeljárési törvény vonatkozó szabályait kibővítsék. Mindazon esetekben ugyanis, amikor egy cég a szervezett bűnözéssel, vagy a terrorizmussal összefüggésbe hozható akár tulajdonosi, akár vezetői szinten, meg lehetne teremteni annak jogszabályi alapját, hogy az ilyen cégeket a bíróság hivatalból törölni tudja a nyilvántartásból.

IRODALOM

- Bartkó Róbert (2004): A terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban: a hazánk előtt álló feladatok a csatlakozást követően, In: *Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén.* Szerk.: Dr. Lévay Miklós, Bíbor Kiadó, Miskolc, 38–61.
- Bartkó Róbert (2005): A terrorizmus fogalmának bővülése az ENSZ egyezményi rendszerének tükrében, *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 6/1.* Bíbor Kiadó, Miskolc, 57–79.
- Bartkó Róbert (2006a): Jogegységesítés-jogharmonizáció, avagy a terrorcselekmény törvényi tényállásának utóélete a Kerethatározatot követően. In: *Doktoranduszok Fóruma (Miskolc, 2005. november 9.)* A Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karának szekciókiadványa, kiadta a Miskolci Egyetem Innovációs és Technológiai Transzfer Centruma
- Bartkó Róbert (2006b): Kritikai észrevételek a terrorcselekmény törvényi szabályozásához, *Jogtudományi Közlöny*, 6. szám, 233–238.
- Bartkó Róbert (2006c): Egy lehetséges anti-terrorista stratégia az Európai Unió politikájának tükrében, *Collega X. évf.* 2–3. szám 80–84.
- Kaponyi Erzsébet (2006): A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok tiszteletben tartásának kettős követelménye, *Acta Humana*, 17. évf., 3–4. szám, 47–72.

- Pap András László (2006): *Kontrollelmélet, etnicitás és terrorizmus*. Belügyi Szemle 54. évf. 5. szám, 24–36.
- Sinn, Arndt (2006): Modern bűnüldözés- az ellenség-büntetőjog útján? (Fordította: Nagy Ferenc és Szomora Zsolt) In: *Bűnügyi Mozaik*, Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére, szerk. Nagy Ferenc. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged 335–348.

FORRÁSOK

- *Comission Staff Working Dokument Revised Action Plan on Terrorism*, Brussels, 24.05.2006. SEC(2006) 686.
- 2007/124 EK, EURATOM: *A Tanács határozata a Biztonság és a szabadságjogok védelme általános program keretében a 2007-2013-as időszakra a Terrorizmus és az egyéb biztonsági vonatkozású veszélyek megelőzése, az azokra való felkészültség és következményei kezelése egyedi program létrehozásáról*.
- *A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos stratégia – Felülvizsgált változat*, Brüsszel, 2008.07.17., REV 1 11778/08
- *Az Európai Bizottság Közleménye az Európai Parlamenthez és a Tanácshoz: határozottabb fellépés a terrorizmus ellen*. COM(2007) 649., Brüsszel, 2007. november 6.
- *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, Brussels, 30.11.2005. 14469/4/05 REV 4.
- *A Tanács 2002. június 13-i Kerethatározata a terrorizmus elleni küzdelemről* (2002/475/IB)

●
[Aquinoi Szent Tamás]: *Prima secundae Summa Theologiae*. Venetiis, Apud Haerem Hieronymi Scoti, 1580.